

Mia Laiho kok

Toimenpidealoite koronan aiheuttaman tulojen alenemisen huomioimiseksi ja korjaamiseksi vanhempainpäivärahan määrityksessä

Eduskunnalle

Koronan aiheuttama talouskriisi leikkaa korona-aikana synnyttävien naisten tuloja lomautusten ja irtisanomisten takia. Odottavien äitien huoli taloudellisesta pärjäämisestä on monessa perheessä todellista. Koronavirusepidemia on aiheuttanut monille perheille yllättäviä muutoksia ja tulojen vähenemistä. Korona-aikana synnyttävien äitien tulot voivat romahtaa pitkäksi aikaa, jos lomautus tai irtisanominen on tapahtunut raskautta edeltävän vuoden aikana. Irtisanomisten ja poissaolojen takia vuositulot laskevat ja etuudet pysyvät matalina. Taloudelliset iskut ovat kovia ja kauaskantoisia.

Sairausvakuutuslain (1224/2004) päivärahaetuuksien määräytymistä koskevat säännökset muutuivat vuoden 2020 alusta. Aikaisemmin päivärahat laskettiin edellisen vuoden verotuksessa vahvistettujen tulojen perusteella tai vaihtoehtoisesti päivärahaa edeltävien kuuden kuukauden ajalta. Uudistuksen syynä oli muun muassa se, ettei kahden vuoden takainen tulotaso välttämättä vastannut hakijan tulotasoa etuuden alkaessa.

Uusien säännösten mukaan päivärahaetuus määräytyy vuositulon eli etuusoikeuden alkamista edeltävää kalenterikuukautta edeltävien 12 kalenterikuukauden tulojen pohjalta. Vuositulossa huomioidaan paitsi kaikki palkkatulot myös etuusperusteiset tulot, kuten työttömyysetuus, päivärahaetuus tai työkyvyttömyyseläke. Lisäksi tietyissä poikkeustilanteissa päivärahan laskennan perusteeksi voidaan ottaa etuutta edeltävien kolmen kuukauden tulot. Vanhempainpäivärahan perusteena voidaan käyttää myös edellisen vanhempainpäivärahan perusteena olleita tuloja.

Vuosituloja ei huomioida päivärahaetuutta välittömästi edeltävien 12 kalenterikuukauden ajalta, vaan välissä on puskurikuukausi. Näin ollen esim. sairausloma tai työttömyysjakso ennen vanhempainpäivärahan alkua ei välttämättä vaikuta päivärahan perusteeksi tuleviin tuloihin.

Lisäksi palkan sijaan saatu etuus, kuten työttömyysturva, otetaan huomioon vuositulossa, mikä tasaa työttömyyden vaikutusta vuosituloon. Päivärahaetuutta edeltävän työttömyyden vaikutus päivärahaetuuden määrään vaihtelee yksilöllisesti riippuen henkilön aiemmasta tulotasosta sekä siitä, saako henkilö ansiosidonnaista työttömyysetuutta ja kuinka pitkä työttömyysjakso on. Esimerkiksi tilanteessa, jossa henkilöllä on vuositulossa palkkatuloa sekä ansiosidonnaista työttömyysetuutta muutaman kuukauden ajalta, ei päivärahaetuuden määrä välttämättä juurikaan laske verrattuna tilanteeseen, jossa hänellä olisi pelkkää palkkatuloa koko vuositulon ajalla.

Toimenpidealoite TPA 97/2020 vp

Sairausvakuutuslain päivärahaetuussäännöksiä tulee muuttaa siten, että niillä kompensoitaisiin oikeudenmukaisesti ja järkevästi juuri koronavirusepidemiasta aiheutuneita mahdollisia tulonmenetyksiä. Toimeenpanon näkökulmasta toteutettavissa olevat muutokset tulee tehdä määräytymisperusteisiin, jotta koronan aiheuttamat talous- ja hyvinvointivaikutukset lapsiperheisiin olisivat kohtuullisemmat. Uusia säännöksiä on sovellettu jo tarpeeksi kauan, joten voimme arvioida hyvin, kuinka uudistus käytännössä toimii koronan kaltaisessa tilanteessa.

Myös työttömyysturvan määräytymistä on muutettu koronavirusepidemian vuoksi väliaikaisesti muun muassa keventämällä palkansaajan ansiosidonnaisen työttömyysetuuden saannin edellytyksiä ja turvaamalla yrittäjinä työskenteleville mahdollisuus työmarkkinatukeen tilanteissa, joissa työttömyysturvaoikeutta ei, ilman väliaikaista poikkeussäätelyä, olisi syntynyt.

Vanhempainpäivärahan muutoksen vaikutukset näyttäytyvät kaikissa lapsiperheissä, mutta erityisesti niissä, joissa irtisanomiset, lomautukset, sairastumiset ja poikkeusolot ovat vaikuttaneet perheiden tuloihin ja talouteen.

Koronan vaikutukset lapsiperheisiin ovat olleet huolestuttavia. Vauvan ja vanhempien arjen ja hyvinvoinnin kannalta koronan aiheuttamat tulojen vähennykset on huomioitava etuuksissa.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin koronan aiheuttaman tulojen alenemisen huomioimiseksi ja korjaamiseksi vanhempainpäivärahan määrittämisessä.

Helsingissä 9.9.2020

Mia Laiho kok